

Гайдамачук О. В.,

старший викладач кафедри етики,
естетики та історії культури
НТУ «ХП»

(м. Харків, Україна)

ДЕКОНСТРУКЦІЯ І КАРТОГРАФІЯ СЕНСУ

У статті зіставляються граматологічна стратегія читання Ж. Деррида (деконструкція) і стратегія здобуття сенсу О. Баксанського і О. Кучер (розмежування дійсності-мови-мовлення задля картографії-реальності-для-суб'єкта). З'ясовується, що мову продукує редуція не-інформативного і що людині доступні лише антропологічні виміри сенсу. Тому розсунути обрії сенсу можна тільки за рахунок трансгресивного деконструювання власної мапи у її зіставленні з «мапою Іншого», як це робив Ж. Деррида.

Ключові слова: деконструкція; інтонація; детонація; артикуляція; сенс; мова.

В статтє сопоставляются грамматологическая стратегия чтения Ж. Деррида (деконструкция) и стратегия получения смысла О. Баксанского и Е. Кучер (разграничение действительности-языка-речи для картографии-реальности-для-субъекта). Выясняется, что язык производится редуцией не-информативного и что человеку доступны только антропологические измерения смысла. Следовательно, раздвинуть горизонты смысла можно только за счет трансгрессивного деконструирования собственной карты в ее сопоставлении с «катрой Другого», как делал Ж. Деррида.

Ключевые слова: деконструкция; интонация; детонация; артикуляция; смысл; язык.

In the article J. Derrida's grammatology strategy of reading (deconstruction) is compared with O. Baxanskiy's and E. Kucher's strategy of sense obtaining (delimitation of reality-language-speech for a mapping-of reality-for-a subject). It turns out that a language is made by reduction of non-informative and that only anthropological sense dimensions are available to a person. So it is possible to push the horizons of sense only with help of due to the transgressive deconstruction of your own map in its comparison with the «map of the Other», as J. Derrida did.

Keywords: *deconstruction; intonation; detonation; articulation; sense; language.*

Два французьких філософи різних епох Ж.-Ж. Руссо й Ж. Деррида, актуалізувавши інтоно-артикуляційний конфлікт [9], зрештою кожен по-своєму привернули увагу до письма філософії, де артикуляція та інтонація лакмусують детонаційний шлейф мовлення. Якщо сенсуаліст у пошуках сенсу прагнув більше покладатися на інтонації, то деконструктор тяжів до артикуляцій, хоча обидва балансували на детонаційній межі «конфлікту цих сил». Що могло відкритися їм за цією межею?

Інтонація плинна й мінлива, так само як сенс¹ і «несмислова інформація» [18, с. 114], що транслюються нею, бо саме через неї

¹ У С. Васильєва читаємо: «сенс тексту суть ідеальна конструкція, що створюється індивідом у процесі сприйняття тексту й імпліцитно у ньому не міститься», бо «сенс не річ, а відношення тотожності і відмінності, і тому його не можна зафіксувати жодними приладами» [7, с. 19]. Іншими словами, сенс не додається до тексту як щось готове й еквівалентне для всіх читачів. Сенс еквівалентний тій роботі, що здійснює читач, видобуваючи його з тексту. В. Горський так і пише: «Думка не прихована за текстом і не є духовною субстанцією тексту. Вона виникає як функція тексту внаслідок процедур з його

сенси й здобуваються. Чутливість до орієнтирів (конвенціональних констант) сприяє ефективності розвідок сенсу. Так, Ж. Деррида орієнтується за артикуляційними «коренями і корінцями» [13, с. 241, 316], «системами коренів» [13, с. 242] і под., вичитуючи з них те, що *може* (інтонаційно) + *не може* (детонаційно) прорости у полі письма². Н. Автономова підхоплює цю налаштованість на «артикульовану мову», бо її постійна розбудова нібито має врятувати філософію від «небезпечних амплітуд коливань маятника соціально-психологічних станів» [2, с. 17]. А для О. Баксанського та О. Кучер, для яких здобуття сенсу сприймається не в архітектурних, агрікультурних чи туристичних, а радше в картографічних метафорах – як моделювання мапи сенсу, дійсність і мова – це два різних світи, причому обидва – «складосховища» знань, потенційно корисних для моделювання.

Різнить ці «світи», на думку дослідників, їхній зміст. *Об'єктивна реальність містить синкретичну єдність інформації та не-інформації* (омріяна Ж.-Ж. Руссо до-артикульована

тлумачення» [10, с. 64-65]. Отже, нам відкриті тільки антропологічні виміри сенсу, сконструйовані нами ж.

² Такий спосіб читання нагадує археологію чи агрікультуру. М. Субботин описує спосіб читання Деррида як мандрівку: «всередині кожного з текстів він рухається не згідно з прокресленим маршрутом, а «вздовж і впоперек», виявляючи ланцюжки «текстуальних подій», перетинаючи межі текстів, прямуючи за «безкінечними відсиланнями слідів думок однієї до одної» [23, с. 37]. Це не проста прогулянка, а справжнє полювання.

природа?). Не-інформаційне не здобуло собі назви і тому воно *не*-існує саме на мовному рівні. Все «існуюче» в об'єктивній реальності, що не вербалізувалося, залишається ніби поза доступом, допоки не знайдуться потрібні слова. *Мовна* реальність³, на відміну від об'єктивної, конденсує у собі лише те, що з огляду на людські уподобання, має інформаційний потенціал⁴. Отже, *все те, що є не-інформація, не знаходить собі місця у мові (не «вкорінюється»):* згідно з Деррида, немає знаку – немає й значення⁵, бо народжуються вони разом.

Людина реагує не на реальність як таку і навіть не на її мовну модель, а лише *на власну мовленнєву⁶ мапу* (проміжної) мовної реальності, тобто *на сконструйовану з відібраних з огляду на суб'єктивну корисність відомостей «реальність-для-себе»* [4, с. 88-89]. Виглядає так, що людина несприйнятлива до інших реальностей (об'єктивної і мовної)? Деконструкція, яку практикує

³ Т. В. Ніколаєва характеризує мову як «дволикого Януса», бо вона «пов'язує людину з дійсністю і водночас не дозволяє з нею цілком об'єднатися» [22, с. 179].

⁴ Г.-Г.Гадамер говорить про це так: «буття, яке можна зрозуміти, називається мовою» [8, с. 14]. Незрозуміле ж буття не має ні назви, ні способу відкритися нам.

⁵ А у Г.-Г.Гадамера читаємо: «Письмо... суттєво... передує мові» [8, с. 134]. У Деррида знаходимо: «письмо – тріщина у мові» [13, с. 198], а також: «письмо як таке, спільний корінь мовлення і письма всихає в “письмо” в буденному сенсі» [13, с. 204].

⁶ Дахній пояснює різницю між мовою та мовленням у М.Гайдеггера: якщо «мовлення вкорінене в буттєвій конституції ось-буття» конкретної особи [11, с. 76], то мова «в якості мовлення використовується Dasein у повсякденному співбутті з іншими і слугує для артикуляції розуміння й тлумачення себе та світу» [11, с. 76].

Деррида, не обмежується конструюванням «мапи-реальності-для-себе». Новація її – у спробі виходу через артикуляцію до «мовної реальності». Адже за будь-яких умов зрозуміло, що після складної процедури фільтрації інформації має лишатися дуже місткий інформаційний «осад»⁷, що ніяк не відображається у створюваній «мапі реальності-для-суб'єкта»⁸. Цей інфо-відсів залишається у «проміжному світі» – мові-тексті-письмі, зберігаючи за собою потенцію бути дібраним в іншому мовленнєвому (чи

⁷ Р. Барт наголошує, що як від усного, так і від письмового мовлення «лишається надмір сенсу, який не дає мові цілком здійснити закладену у ній насолоду» [5, с. 542]. Цей надмір він називає «гулом мови» та її «утопією» [5, с. 543]. Цей гул утілює для нього особливий сенс – такий, що «дозволяє розчутти вилученість сенсу» [5, с. 543], тобто *детонаційний шлейф інтонації*. І. Кисляковська звертає увагу, що, «за Гінтіккою, що більше альтернатив з множини моделей (сценаріїв, світів чи ситуацій) відкидає повідомлення, то більше інформації воно містить» [17, с. 42], тобто чим впевненішим є відсів *детонацій*, тим чіткішою є *інтонація*. А Я. Кохан в останній складовій «семантичного трикутника Фреге» (вираз-значення/денотат-смысл) розрізняє три шари сенсу: ідеальний – семантичний – психічний. Якщо *ідеальний* смысл – це «розуміння, закладене у вираз» [19, с. 55], *семантичний* смысл – «інваріант розуміння», коли різні люди однаково розуміють вираз, то *психічний* смысл – це те, що конкретна людина в конкретний проміжок часу «схоплює» як розуміння виразу крізь власний суб'єктивний досвід [19, с. 57]. За аналогією, *інтонація* є багатошаровим феноменом, в якому суміщено *універсальний* (по-перше, емоції інтернаціональні; по-друге, «всі мови світу користуються голосовими модуляціями» [6, с. 214]), *етнічний* (національні *інтонації*) та *суб'єктивний* шари (індивідуальні *інтонації*). Б. Асаф'єв обгрунтовує необхідність зважати й на «епохальні *інтонації*» [3]. А ще можна додати *ситуативний* шар *інтонації* (Горський окремо виділяє «ситуативний аналіз тексту» [10, с. 140]), що відповідатиме конкретній ситуації конструювання мапи реальності для суб'єкта.

⁸ А. Кондратов наголошує: «той же текст може містити різну кількість інформації, залежно від того, хто одержує цю інформацію» (вплив ступеню його обізнаності в темі, досвіду й психологічного настрою) [18, с. 108]. Можна додати: і залежно від того, за яких умов цей «хто» одержує інформацію.

інскриптивному) акті і таким чином здобути сенс. Так значення даються взнаки, а *детонації* здобувають шанс на своє *ін-*. І саме це дозволяє Деррида у *сказаному* дочитувати *висловлене* або, за В. Горським, «підслухувати те, про що ... примовчали» [10, с. 139]. Та всі ці картографічні зусилля не наближають до самої тонації чи «об'єктивної реальності».

Для *предметного (тонаційного)* світу характерні тотальна еквіпотенційність інформативного і не-інформативного, а відтак брак як *інтонації*, так і артикуляції. *Мовна-артикульована* дійсність (єдинодоступна для філософського аналізу) – продукт редукції з предметної реальності всього не-інформативного (ще не розпізнаного як інформаційне), тобто саме *редукція не-інформативного продукує мову*.

Робота артикуляції зачинається вже на рівні емоцій (універсальний шар *інтонації*). *Етнічний* ідентифікації відповідає фундаментальна *інтонаційна* своєрідність конкретної мови (мовної дійсності, збудованої на кшалт ядра й периферії), де еквіпотенційність зберігається тільки на інформаційному рівні. Ядром мовної дійсності є актуалізована мова (мовлення), що завжди охоплена атмосферою інфо-відсіву (периферією)⁹.

⁹ Функціонування *індивідуальної інтонації* завжди вже накладене на задіяність *етнічного* (власне мовного – *інто-національного*), *універсального (міжетнічного) інтонування* й, звісно, на задіяність власне тонації. Так, наприклад, Т. М. Ніколаєва розрізняє лише три інтонаційних шари: *універсальний, словесної просодики та інтонаційний шар кожної окремої мови*

Відібране й відсіяне у просторі письма зберігає принципову еквіпотенційність, що конститує загальну доступність: кожен має (!) пробувати свої сили у творенні «мапи власної реальності», себто у власному артикулюванні вже про-артикульованного¹⁰. Розмивання межі між предметним і мовним світами приховує нюанси розрізень (затушовування артикуляції), тому зрештою мовний світ сприймається як власне світ об'єктивний (з вичерпно повною інформацією). Так, за Деррида, для людини, незважаючи на те, що «тілом» вона живе у предметному (тонаційному) світі, єдино доступним є «світ парадоксального неіснуючого існування»¹¹ у мовному (про-артикульованому) світі знаків. Та мапа окремого суб'єкта – це вже «карта мапи» (відсів відсіву), бо

[22, с. 185]. Однак нас цікавить не стільки формальна (інваріант-варіант), скільки змістовна (виголошене-сказане) загадковість інтонації.

¹⁰ У подібному ре-артикулюванні С. Ісаєв підводить до думки, що мета граматологічного читання – замістити авторський текст – власним, з чим буцімто майстерно впорався Деррида: «*Результат, якого прагне постструктуралістська методологія, - поповнити тексти, що аналізуються, власними, а їхнього автора замістити власною фігурою. Книга «Про граматологію» блискуче реалізує цей задум*» [16, с. 22]. Не можемо погодитися з цим вже хоча б тому, що фактично «Про граматологію» не заміщує «Есе...» Руссо, а реактуалізує його, перетворюючи з маловідомого на мало не найпопулярніший з усього доробку Руссо. Інша суперечність в Ісаєва склалася на ґрунті емоційного *нерозрізнення* візуального й аудіального, бо зі знаком оклику він «не додає» слуху у Деррида: «Як ми бачимо, Деррида, здається, не чує Руссо!» [16, с. 28]. І відразу після цього він засвідчує *детонацію* у деконструктора: «зміщення акцентів у Деррида» [16, с. 28], які не заступають «його блискучих конкретних спостережень» [16, с. 28], тобто знову аудіальне зіставляється з візуальним.

¹¹ Деррида переконаний, що «позатекстової реальності взагалі не існує» [13, с. 313], а «сенс і мова відкриваються нам лише завдяки письму як відсутності деякої природної наявності» [13, с. 314].

вона викреслюється шляхом багатоступінчатої мовної і мовленнєвої селекції.

Розуміння змісту передбачає конструювання для *орієнтації* власної когнітивної мапи. Орієнтує це конструювання артикуляція, через яку кожен має сам для себе визначити різницю між мовним (потенційним) і суб'єктивним (актуалізованим) значеннями (про-артикулювати *ін-* та *де-* в тонаціях).

Важко позбутися ілюзії, наче через мовця говорить мова (коли роль автора висловлення маргіналізується до ролі глашатая-рупора, скриптора чи то просто до функції письма)¹². Якщо наявне у мові (буття) завжди відкриває мову не-мові (мовлене – не-сказаному; і, отже, *інтоноване – де-тонованому*), тобто мовну реальність – предметній, а мовленнєву – мовній, то комунікація між текстом / не-текстом чи мовою / не-мовою та людиною діє *через канали тонації*, якими транслюються як суб'єктивне, так і

¹² Н. Зайцева, яка досліджувала інтерпретацію мови у Гайдеггера, стверджувала, що «мова – це монолог, вона говорить тільки сама з собою» [15, с. 171], уточнюючи, що сутність мови «ховається» в індивідуальній свідомості [15, с. 172] і в цьому сенсі мова – це «спосіб існування індивідуальної свідомості» [15, с. 172]. У постмодерній філософії часто можна зустріти і радикальніші твердження: «вже не людина говорить мовою, а мова – людиною. Мова “гіпостазується”, перетворюється на всеосяжну “величину”» [11, с. 74]. Але навряд чи нам як «мовним користувачам» можуть відкритися інші виміри її функціонування (поза нашим користуванням). В. Горський схильний тлумачити мову як посередника у діалозі: як «універсальне “тіло”, що опосередковує будь-яке розуміння», вона виступає «“третім”, в якому “Я” та “інший” відкриті один одному...» [10, с. 38]. А текст, відповідно, - це «кордон двох свідомостей» [10, с. 167]. І, значить, у мовця завжди є можливість слухати не тільки співбесідника, а й саму мову, що і намагається робити Деррида у «Про граматику».

мовне значення (і навіть не-значення). Тому загадковість інтонації не вирішується двоїстістю, на яку вказує Н. Мечковська: *«загадка інтонації у тому, що в ній містяться водночас фундаментальні інваріантні риси етнічної мови і разом з тим тонкі індивідуальні, просто інтимні особливості звучання мовлення конкретної людини, обумовлені всім її єством...»* [21, с. 141]. І не вичерпується «троїстістю», згідно з Т. Ніколаєвою, на яку ми вже посилалися. Масштаб дослідження феномену інтонації піддається не тільки звуженню (до її «ситуативного» шару), але й розширенню до тонації - цієї до-артикуляційної «архаїки».

Актуальні інтонації завжди-вже супроводжуються детонуванням, яке, власне, й *фундує інтонаційну потенційність*. Детонування за умовчанням активно використовує Деррида в критиці текстів Руссо. *Приховану від теоретика деконструкції детонацію ми вичитуємо-виписуємо з графатологічної - але успадкованої від Руссо - проблеми «конфлікту між силою інтонації та силою артикуляції»*. Істотним внеском проекту деконструкції в дослідження проблеми інтонації є звільнення / розтаємничення «поля гри» детонації. А зважаючи на те, що частково наше розуміння (писаного-читаного кимось) складається з того, що нами свідомо передбачається-очікується, можемо виснувати: *те, як розуміє наші слова інший, має свідчити про те, чого цей*

інший від нас очікує, а те, як ми розуміємо очікування іншого, почасти є проекцією наших власних очікувань¹³ і т.д.

Канали *інтонації* щоразу встановлюються знов (як під час письма, так і під час читання). Можливість подібного трансгресивного зв'язування забезпечується специфічною оснащеністю тексту певними «пустими місцями» для потенційних з'єднань і програмується власне мовою / письмом. *Інтонавання*, як і канали *інтонації*, за відсутності діяча не виявляється. Однак текст перебуває у стані повної відкритості до читання. Текст уособлює собою певну плетеницю каналів (річищ), «*постачання*» *поточної інтонації* в які *не є регулярним*, будучи «лише швидкоплинним, зникаючим двійником речення, на зразок керролівської посмішки без kota»¹⁴ [12, с. 53]. Текст як посередник не спроможний акумулювати «енергію думок» користувача, але, за Г.-Г. Гадамером, має власну «неповторну евокативну енергію» [8, с. 44]. *Інтонація*, яка проходить крізь нього, йде в мову / письмо. Кожна нова течія *інтонації* по-своєму креслить лінії смислових *зсувів* і водночас *перекроює* «ландшафти» річищ тексту. Коли

¹³ За Г.-Г. Гадамером, «з самого початку зусиллям по розумінню твору керує очікування змісту» [8, с. 13].

¹⁴ В. Філіпов звертає увагу на те, що сама інтонація поводить як «плинна/блукаюча риса» мови, що «неминуче нагадує синдром усмішки Чеширського kota з класичного твору Керола про Алісу» [24, с. 100], тому її переважно і сприймають як «додаток чи як накладений аксесуар до усної мови» [24, с. 100]. Це хибне уявлення він вважає причиною несерйозного ставлення до факту, що у культурі неписьменних народів центральну роль відіграє *інтонація*.

русло «зневоднене», рельєф його дна максимально відкривається¹⁵, удоступнюючи текстову артикуляцію-рельєф як післясліддя інтонації.

Інтонація – це ентелехіальна конфігурація значень, відібраних користувачем з текстового тезаурусу. Функціонуючи як певна адаптаційна матриця, інтонація завжди сприймається глибоко особистісною, як своєрідний «енергійно-смісловий двійник» свого власника.

Детонування є тим потенційним шаром (себто потенційним «непотребом» актуалізації, включаючи як «дисонансні тони», що здатні «спотворити весь настрій тексту» [8, с. 45], так і «гармонійні дисонанси» [8, с. 271]), з якого вже-от щойно викристалізувалася інтонація. Але *артикуляція*, вказуючи на ті «вузли», де приховано інтонаційні виходи до детонування (і, відповідно, навпаки), стереже шанс граматологічного поповнення. Деррида переконаний, що саме вказівна функція, «знак-показчик» (на противагу «знаку-вираженню»)... більш «сприяв би концептуалізації роботи чистого розрізнення» [1, с. 170]. Саме артикуляція конденсує у собі максимум вказівної функції. *Поповнити ж інтонацію можна тільки детонуванням*, але аж ніяк не *артикуляцією*. Тому артикуляція, «замінюючи» інтонацію,

¹⁵ Деррида у «Письмі й відмінності» пише: «...рельєф і малюнок структур стають виразніші, коли зміст, який є живою енергією сенсу, нейтралізовано» [14, с. 11]. Так чи інакше йдеться про «нейтралізацію» інтонації.

водночас завжди-вже має субституювати детонування. Це єдиний жест. І тут актуалізується менш уживане співзначення слова *інтонація* як-то: *правильність / неправильність* узятого тону [20, с. 291]. Отже, *інтонація* завжди-вже містить у собі *детонаційний заряд* *неправильності*. Певно, ця двоїстість етимологічно вкорінена у двоїстість префікса *in-(=im-)*, що *означає заперечення, відсутність чогось або проникнення в щось*. Можна прочитати цей префікс і як «*відсутність чогось через його проникнення в щось*»¹⁶. Тобто сама *інтонація* таїть у собі жест перекреслення, який активно використовується Деррида. У випадку *інтонації* перекреслюється *тон*, *звук* чи то *напруженість* (лат. *tonus* – звук; грець. *τόνος* – натяг, напруженість). Тому артикуляція, вказуючи туди, *де (!)* завжди-вже є *детонація*, водночас вказує на *інтонацію* (сенси транслюються через *in-* в тонації, тому й дібрані *детонації* втрачають своє *де-* на користь ситуативного *інтонування*; відповідно, «призупинені» чи «нейтралізовані» *інтонації* тимчасово поступаються своїм *in-* на користь інших тонацій).

Отже, оскільки саме редукція не-інформативного продукує мову, а людині відкриваються тільки сконструйовані нею антропологічні виміри сенсу, то розсунути обрії сенсу можна тільки за рахунок трансгресивного деконструювання власної мапи

¹⁶ В цьому контексті особливої значущості набуває коментар Г.-Г. Гадамера щодо слова: «слово як таке – не лише відкриття схованого, але такою ж мірою... мусить бути таким, що приховує й ховає» [8, с. 31]. В цьому характері слова проглядає не тільки характер *інтонації*, а й характер мови та письма.

у її зіставленні з «мапою Іншого», як це робив Ж. Деррида. Успіх деконструкції узалежнюється від «призупинки» / «нейтралізації» інтонації. Очевидно, до сенсу може вести безліч доріг і способів, але він лишається плинним, так само як конфігурація інтонацій-детонацій, що прокреслюється артикуляціями у письмі-читанні. Тобто будь-яка з можливих «мап-для-себе» не моделюється раз-і-назавжди. Сталою лишається тільки безнастанна потреба в «модельованні-мапи-реальності-для-себе». В детонаціях міститься невикористаний інформаційний потенціал, що через «мапу-реальності-для-суб'єкта» відкриває всю мову-письмо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автономова Н.С. Ж. Деррида, Ю. Кристева и самокритика структурализма / Н. С. Автономова // Автономова Н.С. Философские проблемы структурного анализа в гуманитарных науках. – М.: Наука, 1977. – С. 158 – 191.
2. Автономова Н.С. Заметки о философском языке: традиции, проблемы, перспективы / Н. С. Автономова // Вопросы философии, 1999. - № 11. – С.13-28.
3. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс. Книга вторая. Интонация. / Асафьев Б. В. // Асафьев Б.В. Избранные труды. – Т.5. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1957. - С. 163-276.
4. Баксанский О. Е.; Кучер Е. Н. Нейролингвистическое программирование как практическая область когнитивных наук / О. Е. Баксанский ; Е. Н. Кучер // Вопросы философии. – 2005. - № 1. – С. 82 – 100.
5. Барт Р. Гул языка / Ролан Барт // Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. – М.: Прогресс, 1989. – С. 541-544.

6. Болинджер Д. Интонация как универсалия: Пер. с франц. / Д. Болинджер // Принципы типологического анализа языков различного строя. – М.: Наука, 1972. – С. 214 – 230.
7. Васильев С. А. Синтез смысла при создании и понимании текста. / С. А. Васильев – К.: Наук. д., 1988. – 238 с.
8. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. Вибрані твори: Перекл. з нім. за ред. Д. С. Наливайка / Ганс-Георг Гадамер – К.: Юніверс, 2001. – С. 288.
9. Гайдамачук О. В. Ж.-Ж. Руссо і Ж. Деррида про інтонацію та артикуляцію письма // «Дні науки філософського факультету – 2015» (Міжнародна наукова конференція 21-22 квітня 2015 р.): [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А. Є. Конверський [та ін.]. – Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2015. – Ч. 4. – С. 14-16.
10. Горский В. С. Историко-философское истолкование текста. / В. С. Горский – К. Наукова думка, 1981. – 205 с.
11. Дахній А. Мова і мовлення як предмет герменевтичної феноменології Мартина Гайдегера / А. Дахній // Філософська думка, 2015. - № 6. – С. 70-88.
12. Делез Ж. Логика смысла: Фуко М. *Theatrum philosophicum*: Пер. с фр. Я. И. Свирского. – М.: Раритет, Екатеринбург: Деловая книга, 1998. – 480 с.
13. Деррида Ж. О грамматологии: Пер. с франц. Н. Автономовой / Жак Деррида – М.: Ad Marginem, 2000. – 511 с.
14. Деррида Ж. Письмо і відмінність / Пер. з франц. В. Шовкуна. Київ: Видавництво С. Павличко «ОСНОВИ», 2004. – 602 с.
15. Зайцева З. Н. Мартин Хайдеггер: Язык и Время / З. Н. Зайцева // Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге: Сборник. – М.: Высшая школа, 1991. – С. 159-177.
16. Исаев С. Текст Жан-Жака Руссо в книге Жака Деррида «О грамматологии»: [електронний ресурс] / С. Исаев // Балтийский филологический курьер, 2013. – Вып. 9. – С. 21-38. – Режим доступа: <https://journals.kantiana.ru/journals/courier/1740/>
17. Кисляковська І. Поняття інформації у критичному раціоналізмі / Ірина Кисляковська // Філософська думка, 2012. - № 3. – С. 40-54.
18. Кондратов А. Звуки и знаки. / А. Кондратов – М.: Знание, 1978. – 208 с.

19. Кохан Я. Розуміння мовних виразів / Я. Кохан // Філософська думка, 2012. – №3. – С. 55-68.
20. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К.: Гол.ред. укр.рад.енциклоп., 1977. – 775 с.
21. Мечковская Н. Б. Семиотика: Язык. Природа. Культура: Курс лекций. / Н. Б. Мечковская – М.: Издат. Центр «Академия», 2004. – 432 с.
22. Николаева Т. М. От звука к тексту. / Т. М. Николаева – М.: Языки русской культуры, 2000. – 680 с.
23. Субботин М. Теория и практика нелинейного письма (взгляд сквозь призму «грамматологии» Ж. Деррида) / М. Субботин // Вопросы философии. – 1993. -№ 3. – С. 3 – 45.
24. Phillipov Vladimir. (2012). The Sign Character of Intonation. In: *Exploring English Phonetics*. Ed.by T. Panović and B. Čubrović. (P. 99-109). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing https://books.google.com.ua/books?id=sCksBwAAQBAJ&dq=Derrida+intonation&lr=&source=gbp_navlinks_s

Гогунская К.С.,

*магистрант Мариупольского государственного университета специальности «Филология. Язык и литература (русский)», старший лаборант кафедры культурологии и информационной деятельности
(г. Мариуполь, Украина)*

КОНЦЕПЦИЯ ЛЮБВИ В РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ XIX ВЕКА

Доповідь присвячена концепції любові в російській літературі XIX століття. Тема є актуальною, так як вона не вивчена до кінця. Дослідженням та розглядом проблеми з різних сторін с давніх часів і досі займаються різні вчені, критики, філософи. На прикладі творчості Ф.М. Достоевського ми проаналізували основні